

## Как е възможен Лясковец?

**Юлия Рафаилович**

14 март 2014 в Лясковец се проведе акция на МВР. Нейната цел бе да “неутрализира” Петко Петков, който към момента притежава оръжие и боеприпаси с разрешителни, изтекли преди близо две години. Акцията се води от отряда по борба с тероризма, съвместно с няколко звена на МВР – Институт по психология на МВР, специализираното тактическо звено за бързи действия при ОД Велико Търново и др. По думи на главния секретар на МВР в операцията участват “над 30 души”. Тя завършва с един загинал и трима тежко ранени командоси. Петко Петков също е ранен и отведен в болница.

Тази история има три нива на развързки. Накрая те се засичат в катастрофалната картина на нестабилния и непредсказуем начин, по който се управлява най-големият силов ресурс на държавата. През случая в Лясковец може да се види едновременно колко е безпомощен и колко е мощно МВР. То е колкото слабо в оценките и решенията си – казано другояче, в управленския си капацитет – толкова мощно в изпълнителния. В същото време в проследяването на събитията, свързани с този случай се разкрива безотговорността на участниците по отношение на обстоятелството, че МВР борави със силови сведства, чиято употреба може доведе до фатални последици. В тази акция и нейната история са

кодираны няколко равнища на проблеми в МВР.

- **Контекст**

Петко Петков притежава оръжия и боеприпаси с изтекли през юни 2012 разрешителни. Малко преди те да изтекат, на 3 февруари 2012, служители на полицията в Горна Оряховица искат да направят проверка на оръжието, но не са допуснати до жилището. На 24 февруари районният съд в Горна Оряховица изпраща документи на полицията, по силата на които Петко Петков трябва да бъде принудително заведен на дело, което има за цел да го освидетелства като психично болен.

Петко Петков се укрива в дома си и не допуска властите да влязат вътре и да го отведат. Той живее с майка си, която излиза навън, за да пазарува, а той не напуска никога жилището.

- **Оценка на ситуацията и управленски решения**

На 16 март 2014 е одобрено искане за насилствено влизане в жилището на Петко Петков и отвеждането му. През март 2012 започва изработването на план за акция със съдействието на специализирания отряд за борба с тероризма и института по психология към МВР. Има планирана операция, която тогавашният главен секретар Калин Георгиев

анулира малко преди нейното начало, по причина, че директорът на ОДМВР – Велико Търново не е подготвил нужното, за осъществяването ѝ.

Между планираната, но неосъществена първа операция през 2012 и втората през 2014, освен постоянен патрул пред дома на Петко Петков, редовно в дома му минават на проверка полицаи. Те се опитват да осъществят контакт с него периодично, но всеки път не успяват.

Петко Петков отказва да излезе от дома си, защото е убеден, че силите на реда насилствено ще го вкарат в психиатрия. Притеснението на г-н Петков е напълно точно, според докладите на МВР по случая. А докато съдът не дава разрешение да се проникне в дома му, намерението на МВР да го отведе в клиника виси в несъответствието, че той не излиза от вкъщи, а може да бъде арестуван навсякъде, освен там.

- **Институционална неадекватност**

Властта преценява, че най-удачният изход от тази ситуация е да се мобилизират кризисни отряди, анти-терористи, психолози и др., за да бъде Петко Петков изваден от дома си и отвеждане в клиника за психично болни хора. Понеже законодателят не предвижда специални отряди да бъдат ползвани при всеки арест, тук е употребено общото многозначително “особено опасна престъпна дейност”. Именно то дава право да се влезе в дома на Петко Петков с отряд командоси. Благодарение на тази юридическа маневра няма как да се постави под съмнение мащабът на операцията. Тя е планирана съгласно изискванията, специално разписани за случаите на “особено опасна престъпна дейност”.

- **Медиаторите: криминалните психолози**

Може би най-неадекватното звено сред всички е онова, което би трябвало да предлага

алтернативи на силовите методи, най-общо казано. Вместо това в МВР имаме сектор “криминална психология”, който е функция на силовите части, а не друго. Той присъства като формален антракт, защото е нужно технологично време, за да се изготви становището, което да прехвърли случая на следващите звена по веригата. Криминалните психолози изготвят оценка, според която единственият начин МВР да се справи с г-н Петков е на последния да бъде устроена някакъв вид засада. С него да не бъде преговаряно с него в никакъв случай, казват те. И обосновават: Петко Петков е опасен и страда от параноя, така че може да бъде агресивен, а има и оръжие. Психолозите заключват, че е “нецелесъобразно” с Петко Петков да се водят преговори и да не се установява какъвто и да било предварителен контакт. Това е съвършено абсурдно от гледна точка на експертизата, която психолозите по условие имат. Те съобщават, че с Петко Петков не може да се говори, тоест случаят е извън техните компетенции. А ако той е извън техните професионални умения, кое е вътре в тях? Изработването на стратегия за диалог е по условие тяхна експертиза. Препоръката в случая с Петко Петков е просто евфемизъм за констатацията, че това звено няма понятие за предмета и функцията си.

- **От другата страна**

От години Петко Петков изпраща десетки жалби до всевъзможни държавни институции, в които недоволства от учениците от отсрещното училище. Той се оплаква, че те го тормозят, замерят прозорците му с камъни, подиграват му се, вдигат шум и т.н. Тези жалби също увисват в пространството, защото Петко Петков отказва да напусне дома си, за да отиде в тази или онази институция, за да потвърди жалбата. Това е причината никоя жалба да не бъде придвижена, поне формално. Всъщност страната, която се опитва

да установи контакт и поема адекватни стъпки за решаване на проблемите е именно Петко Петков. От тази перспектива половината работа на МВР е свършена. Не е вярно, че с Петко Петков не може да се води диалог, щом самият той се опитва да го инициира. Обстоятелството, че институциите нямат механизъм за формално говорене, освен ако – в случая – г-н Петков не се яви физически при тях е донякъде комичен, но и много тревожен дефицит.

- **Оперативните части**

Дори ако няпълно се игнорират твърде съмнителните основания за провеждането на операцията изобщо и се вгледаме в самата нея, отново равнището на компетентност и здрав разум е тревожно.

Операцията е от рода “рисково задържане”. Това означава, че основният елемент при изпълнението ѝ е т.нар. елемент на изненада. Никаква изненада не е имало, защото Петко Петков е забелязал служители на МВР предния ден да снимат къщата. Те са се опитали и да установят контакт с него. Тези двама служители, според докладите, са действали без оторизация и не са съобщили нито, че са били там, нито, че са били забелязани. Според оценките на МВР това е причината за провала на операцията: защото Петко Петков ги е очаквал, а планът почива върху изненадата.

В тази постановка обаче има два проблема: първо, Петко Петков, по оценките и профила на самото МВР, е денонощно нащрек и “очаква” да бъде нападен. Единственото нещо, което би изненадало г-н Петков вероятно е никой изобщо да не го напада, особено с огнестрелно оръжие. Второ, ако приемем, че никой не е разбрал, че Петко Петков е – както се изразяват в оценката на МВР – “разконспирирал” плана на МВР, и отрядът за борба с тероризма е разчитал на някаква изненада, то тя е изчезнала без

никакво съмнение минути след началото на операцията, когато първият командос е ранен, или изобщо, след първия изстрел срещу отряда. Въпреки това, операцията продължава и се разлива в безформено недстрелване.

- **Заключение**

И така, човек на средна възраст, който живее с майка си (с която би могло да се осъществи контакт), има оръжия с изтекли разрешителни; този човек е враждебен; правят се опити да бъде освидетелстван като душевно болен и насилствено вкаран в психиатрия; следват близо две години дебнене, през които той се барикадира в дома си със своите оръжия; изпращат се командоси да го изведат. Психологическото крило на МВР се самоанулира като такова, като казва, че с Петко Петков нищо друго не може да се направи, освен да бъде нападен. Самият той е убеден в това, което пък е едно от основанията да бъде обявен за нестабилен психически.

От една страна имаме институционална неадекватност по отношение на преценка на ситуацията, оценка на риска и изработването на решение. От друга, имаме силови отряди, върху чиито компетентности би лежало справянето с терористична заплаха. Те не могат да неутрализират един обикновен гражданин с пушка, който е решен да не излиза от къщи. По средата стоят криминалните психолози, чийто препоръки, в крайна сметка, са поставили в риск и служителите на МВР, и г-н Петков и майка му, и другите хора в близост до дома на Петко Петков.

МВР несъмнено има нужда от дългоки структурни и институционални реформи. Те са не просто закъснели, а изоставени, което е недопустимо и опасно предвид мащабите и функцията на МВР. Това се вижда още на

повърхността. По-конкретно обаче трябва да се извършат следните спешни действия:

- да се образуват хората в професиите, които упражняват;
- да се преоценят функциите на звената в МВР, някои да се закрият;
- да се възприеме обща нагласа към решенията, според която прибягването към силови части да бъде извънредност;
- специалните части да бъдат орязани поне с една трета, като за сметка на това се положат грижи да са добре подготвени, а не само снабдени с оръжие.